

Юридичні науки

УДК 349. 6

Журавель Дар'я Вячеславівна

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Журавель Дарья Вячеславовна

студентка

Института прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Zhuravel Daria

Student of the

Institute of Public Prosecutions and Criminal Justice of

Yaroslav Mudryi National Law University

Шеховцов Володимир Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Шеховцов Владимир Владимирович

кандидат юридических наук, доцент кафедры экологического права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Shehovtsov Vladimir

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Environmental Law

Yaroslav Mudryi National Law University

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ЖОРСТОКОГО
ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ ЯК КРОК УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ
ЖЕСТОКОГО ОБРАЩЕНИЯ С ЖИВОТНЫМИ КАК ШАГ
УКРАИНЫ НА ПУТИ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ
LEGAL REGULATION OF COUNTERACTION TO ANTI-HANDLING
ANIMALS AS A STEP OF UKRAINE ON THE ROAD OF EUROPEAN
INTEGRATION**

***Анотація.** У статті досліджено історичний та філософський підходи захисту тварин через трансформацію людської свідомості, а також проведено аналіз умов утримання та досвіду використання тварин у цирках в світі та Україні. Автором запропоновані шляхи вдосконалення законодавства на рівні Кабінету Міністрів України, що стосуються захисту тварин від жорстокого поводження і заборону використання диких тварин у цирках з перехідним періодом 5 років.*

***Ключові слова:** жорстоке поводження, дикі тварини, цирк, законодавство, відповідальність.*

***Аннотация.** В статье исследовано исторический и философский подходы защиты животных сквозь трансформацию сознания человека, а также проведен анализ условий содержания и опыта использования диких животных в цирках мира и Украины. Автором предложены пути совершенствования законодательства на уровне Кабинета Министров Украины, что касаются защиты животных от жестокого обращения и запрет использования диких животных в цирках с переходным периодом 5 лет.*

***Ключевые слова:** жестокое обращение, дикие животные, цирк, законодательство, ответственность.*

***Summary.** The article explores the historical and philosophical approach of protecting animals through the transformation of human consciousness, and also*

analyzes the conditions of maintenance and experience of using animals in circuses in the world and in Ukraine. The author proposes ways to improve the legislation at the Cabinet level concerning the protection of animals against cruelty and prohibited the use of wild animals in circuses with a transitional period of 5 years.

Key words: *cruel treatment, wild animals, circus, legislation, responsibility.*

Постановка проблеми. Правове регулювання протидії жорстокого поводження з тваринами за міжнародним правом має тривалу історію, зокрема, початком боротьби за захист тварин від жорстокості слід вважати час, коли для цієї мети були організовані спеціальні спільноти і почало створюватися законодавство на захист тварин.

Аналіз наукових досліджень. Цією проблематикою займаються багато сучасних науковців та діячів, а саме: О. Зарицька, У. Супрун, О. Ляшко, Н. Леденьова, Н. Бондаренко, В. Ворона, В. Шеховцов, О. Розгон, Д. Захаров, Є. Чинчевих, О. Устименко, Р. Неш та інші. Дана стаття є **актуальною**, оскільки це питання обумовлено суспільним інтересом. Адже велика кількість вчених визнають наявність прав у тварин, хоча за загальними нормами теорії права всім відомо, що правами наділяються лише суб'єкти права. Зараз - це фізичні особи, держава та її територіальні структурні одиниці, колективні (державні і недержавні юридичні особи), громадські об'єднання, соціальні спільноти, юридичні особи.

У зв'язку з цим такі країни як Данія, Швеція, Швейцарія, Норвегія, Німеччина, Франція, Іспанія та інші йдуть шляхом доповнення до Основних законів нормами, що імперативним методом зобов'язують громадян поважно та толерантно ставитися до тварин, що буде унеможливити випадки жорстокого поводження з тваринами.

Виклад основного матеріалу. Закон №32/2007 Іспанії про догляд за тваринами на фермах, транспорт, забій та експерименти посилається на страждання, таким чином визнаючи елемент почуття. Однак це стосується

лише хребетних тварин, які використовуються у виробництві, та тварин, які використовуються в наукових дослідженнях та освіті (стаття 2), і спеціально виключає полювання та риболовлю, диких тварин (у тому числі в неволі) та корид. Закон 32/2007 містить заходи щодо того, щоб сільськогосподарські тварини не спричиняли зайвих страждань, а застосовуються лише до тварин, які мають певну економічну цінність [1].

В Швейцарії поняття почуття визнається Законом про добробут тварин 2005 року. Метою Закону є захист гідності та добробуту тварин (стаття 1), а гідність - властива цінність тварина, яку треба поважати при поводженні з нею (стаття 3). Діяльність над тваринами заборонена, якщо таким чином не враховується їх гідність (стаття 4 (3)). Якщо будь-який штамп, накладений на тварину, не може бути виправданий суперечливими інтересами, це являє собою зневага до гідності тварини, і вважається, що напруга, зокрема, присутня, якщо біль, страждання або шкоду завдані тварині, якщо вона піддається тривозі або приниження, якщо є серйозне втручання у його появу чи його здібності або якщо вона надмірно інструменталізована. Стаття 4 (2) Закону про охорону тварин 2005 року забороняє завдавати тварині біль, страждання чи шкоду, викликати занепокоєння у тварини або іншим чином зневажати її гідність без обґрунтування. Забороняється також поводження, недбале ставлення чи непотрібна робота над тваринами. Стаття 26 Закону про добробут тварин 2005 року та стаття 16 Указу про добробут тварин детальніше розглядають питання про те, які конкретні поведінки заборонені. Закон застосовується до хребетних та будь-яких безхребетних, які можуть бути визначені Федеральною радою (стаття 2) [2].

У Швеції не існує національного законодавства, яке офіційно визнавало б чутливість тварин. Однак у Кримінальному кодексі (розділ 13 глави 16) йдеться про страждання тварин, а Закон про добробут тварин 1988 р. (Розділ 2) разом із додатковою Постановою про добробут тварин 1988 року

(та допоміжними нормами) стосується як фізичних, так і психічних страждань, таким чином визнаючи важливі елементи почуття тварини [3].

В Україні існує велика кількість нормативно-правових актів та законопроектів, що відображає дане питання та підкреслює його значущість: Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 року, Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 04.08.2017 року, Правила використання тварин у видовищних заходах, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманного ставлення до тварин» від 04.08.2017 року, Наказ №130 Міністерства аграрної політики та продовольства України 07.03.2018 року «Про затвердження уніфікованої форми акта, що складається за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері ветеринарної медицини» від 07.03.2018 року, Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах, затвердженого Наказом Мінприроди від 30.09.2010 року, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони біорізноманіття» від 09.04.2015 року. Окрім того, Кабінет Міністрів розглянув та схвалив запропоновані Міністерством енергетики та захисту довкілля України зміни до законодавства, які стосуються захисту тварин від жорстокого поводження і заборону використання диких тварин у цирках із перехідним періодом 5 років.

Історія правового регулювання поводження з тваринами бере свій початок ще з давніх часів. Так, Піфагор одним з перших підняв питання про повагу до тварин і жорстоке ставлення до них. Річард Райдер пише, що перші закони в англomовному світі про захист тварин було прийнято в Ірландії в 1635 р. Вони забороняли висмикувати шерсть з овець і кріпити плуг до хвостів коней, тому що «це завдає їм страждання» [4].

1641 року, коли відбулась публікація «Роздумів» Декарта, був прийнятий перший кодекс про захист сільськогосподарських тварин в Північній Америці в колонії Массачусетської затоки [5]. Конституція колонії ґрунтувалася на зводі законів, розробленому юристом, пуританським священиком і випускником Кембриджського університету, уродженцем Саффолка (Англія) преподобним Натаніелем Уордом. Звід законів у пункті 92 зазначає, що жодна людина не повинна практикувати тиранію або жорстокість проти будь-якої божої тварі, що зазвичай використовуються для користі людини [6].

У 1822 р. в англійському парламенті після низки невдалих спроб було нарешті ухвалено Акт запобігання жорсткому й неналежному поводженню з худобою (Act to Prevent the Cruel and Improper Treatment of Cattle), згідно з яким за «побиття, поганий догляд або жорстоке поводження з будь-яким конем, кобилою, мериним, мулом, віслюком, биком, коровою, телицею, бичком, вівцею або іншою худобою» на порушника накладалося грошове стягнення або тримісячне ув'язнення [7]. Того самого року в Лондоні відбувся перший судовий процес над особами, які знущалися з тварин, що завершився винесенням обвинувального вироку та штрафуванням винних у розмірі до 5 фунтів стерлінгів. Уперше у світі судовий розгляд про жорстоке поводження з тваринами було широко висвітлено в газетах і мюзик-холах Лондона [8].

Перша організація з захисту тварин була створена в 1824 р. у Великобританії і мала назву «Товариство з запобігання жорсткого поводження з тваринами» (Society for the Prevention of Cruelty to Animals). Після 1824 р. товариства захисту тварин почали створюватися в різних країнах Європи: у Скандинавських країнах, у Німеччині, Швейцарії та ін [9].

У 1877 р. американські товариства з захисту тварин об'єдналися й утворили Американську гуманну асоціацію. Перша міжнародна організація з захисту тварин була створена в 1959 р. – Міжнародне товариство захисту

тварин, яке в 1981 р. об'єдналося з Всесвітньою федерацією захисту тварин і було перетворено у Світове товариство захисту тварин (World Society for the Protection of Animals, WSPA) [10].

На слов'янських теренах правове регулювання жорстокого поводження з тваринами мало дещо іншу історію. Побиття тварин визнали самостійним злочином, що посягає на порядок гуманного ставлення до тварин, у XVII ст., за часів Петровських реформ, основним джерелом яких визнано Артикул Військовий Петра I від 25 березня 1715 р. У Російській імперії перші зооохисні організації з'явилися в Одесі та Ризі. Дозвіл на створення таких організацій надавав міністр внутрішніх справ Російської імперії за погодженням з царем. Також до обов'язків міністра входило затвердження статутів зооохисних організацій. Дозвіл на створення організацій опіки над тваринами на місцях надавали губернатори. Питання захисту тварин було покладено на Кабінет Міністрів, Міністерство внутрішніх справ та Міністерство народної освіти Російської імперії [11].

До Жовтневої революції в Російській імперії ставлення суспільства до проблеми жорстокого поводження з тваринами еволюціонувало в тому самому напрямі, що й на Заході. На початку XX ст. функціонувало 30 регіональних відділень «Російського товариства захисту тварин», активісти якого висунули чимало корисних законопроектних та просвітницьких ініціатив, проте з приходом радянської влади ця тема опинилася під забороною: з високих трибун декларувалося, що в СРСР відсутнє підґрунтя для насильства.[12].

Всеукраїнське товариство захисту тварин та рослин було створено 15 лютого 1925 р. у тодішній столиці України - Харкові.[13]. Через кілька років воно відкрило свої філії у Києві, Луганську, Сумах, Чернігові, Кременчузі, Дніпропетровську. Уже 13 березня 1935 р. Київський міськвиконком прийняв постанову «Про захист тварин, особливо коней від жорстокого поводження». Сумський та Харківський окружні виконкоми прийняли постанову про

захист тварин від жорстокого поводження. У Ленінграді діяли два прямих правонаступника Російського товариства опіки над тваринами – «Товариство друзів зелених насаджень» і створене 15 грудня 1927 р. «Товариство захисту тварин». В Одесі товариство захисту тварин утворили у червні 1929 р. У Москві активісти ідеї захисту тварин створили Всеросійське товариство охорони природи. На початку 1930 р. вони створили секції охорони тварин, скорочено СОТ. Надзвичайно важливим фактом є те, що члени цього товариства наділялися державно-владними повноваженнями. Так, управління Московської міліції видало наказ № 13: членам СОТ дозволялося носити свисток, складати акти, проводити огляд конюшень, боєнь, та подібних установ [14].

На теперішній час на міжнародному рівні, крім вищезгаданої організації, діє розгалужена система організацій, які ведуть боротьбу за права тварин. Особливе місце серед них займає People for the Ethical Treatment of Animals, PETA (Люди за етичне поводження з тваринами) – організація, що проводить безпрецедентні акції з метою захисту тварин [15].

На території України діє всеукраїнський екологічний та зоозахисний рух-Екологічний опір. Рух утворився на початку 2012 року у Вінниці. Свою роботу рух розпочав з агітаційної роботи в інтернеті, пропагуючи ідеї захисту навколишнього середовища, вегетаріанства, допомоги тваринам. З часом, знайшовши позитивний відгук у суспільстві та утворивши осередки в декількох містах України, учасники руху перейшли у більш активний спектр діяльності: почали відвідувати притулки для тварин, проводити екологічні акції, зайнялись порятунком та лікуванням тварин, збором коштів для захисту екології, організацією мітингів та пікетів на відповідну тематику. Рух функціонує у Львові, Вінниці, Києві, Одесі, Запоріжжі, Чернівцях та інших містах. Офіційно рух є ініціативою громадського руху «Автономний Опір» [16].

Визначення природи жорстокого поводження з тваринами не може не досліджувати історичного аспекту без аналізу філософських поглядів вчених з приводу цього питання.

Теологічний підхід визначає, що на 5-й день творіння (Буття 1:20-23) Бог створює все, що живе у воді, а також усіх птахів, Він також створив і літаючих комах. Усі ці істоти створені зі здатністю продовжувати свій рід через репродукцію. Істоти, створені 5-го дня, першими отримали Боже благословення. Він проголошує цю працю доброю, і вона продовжувалась один день. На 6-й день творіння (Буття 1:24-31) Господь створює всі істоти, що живуть на суходолі. Це включає всі види, про які не згадується в попередні дні, а також людину. Потім Він радиться між Собою: «І сказав Бог: "Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою"» (Буття 1:26). Господь створив людину за Своїм образом (йому відповідають і чоловіки, і жінки), і вона є особливою, вищою за всі інші істоти. Аби підкреслити це, Він дає їй владу панувати над землею і над усіма іншими істотами. Він благословляє її та вказує плодитися, наповнювати землю та володіти нею. Бог оголошує, що людина та всі інші істоти мають вживати лише рослинну їжу. Він скасує це дієтичне обмеження лише в Буття 9:3-4.[17].

Дискримінація домашніх тварин піддається моральному засудженню, в той час як дискримінація інших тварин переважно залишається поза увагою. Така ситуація може бути пояснена феноменом карнізму. Термін «карнізм» (походить від лат. «carne» – плоть; м'ясо) запровадила американський доктор філософії Мелані Джой для позначення прихованої системи вірувань, ідеології, що обумовлює моральну легальність поїдання людьми деяких видів тварин. Карнізм являє собою приховану систему переконань, яка діє таким чином, що люди не усвідомлюють того морального зла, яке вони вчиняють [18].

Американський філософ Т. Ріган обґрунтовує права тварин, спираючись на поняття «суб'єкта життя». На його думку, тварини мають

право на задоволення потреб і реалізацію своїх природних цілей, адже тварини мають моральний статус, тобто статус «суб'єкта життя». Однак, згідно Т. Рігана тварини не тільки не володіють можливістю самим виступити на захист своїх прав як це робили чорношкірі та жінки, але фактично змушені захищатися від тих, хто покликаний захищати їх, адже, на відміну від нас, вони не можуть самі себе захистити, однак не можуть також відмовитись від захисту. Тому, на думку філософа, моральне завдання, що стоїть перед захисниками тварин, зростає через неможливість говорити з тваринами, що в свою чергу збільшує тягар відповідальності за можливі помилки [19].

В Україні на законодавчому рівні тварини визнаються об'єктами права, наприклад, відповідно до ст. 3 ЗУ «Про тваринний світ» об'єктами тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону, є:

- дикі тварини - хордові, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та інші) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі;
- частини диких тварин (роги, шкіра тощо);
- продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Об'єкти тваринного світу, а також нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин, місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ, інші території, що є середовищем їх існування та шляхами міграції, підлягають охороні [20].

Натомість у п. 2 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» вказано, що дикі тварини - тварини, природним середовищем існування яких є дика природа, у тому числі ті, які перебувають у неволі чи напіввільних умовах [21].

В наш час не менш важливим питанням є заборона виступів диких тварин у цирках, оскільки європейські країни йдуть шляхом обмеження виступів диких тварин на аренах. Крім того, Кабінет Міністрів розглянув та схвалив запропоновані Міністерством енергетики та захисту довкілля України зміни до законодавства, які стосуються захисту тварин від жорстокого поводження і заборону використання диких тварин у цирках із перехідним періодом 5 років.

Глядачі, які навідуються у стаціонарні цирки та пересувні цирки-шапіто, мають бажання побачити тварин з різних країн та континентів світу, показати їх своїм дітям, а також сфотографуватися з ними. В свою чергу всі власники цирків зацікавлені у створенні феєричних вистав з залученням більшої кількості диких звірів, що тягне за собою зацікавленість з боку глядачів.

Більшість тварин у цирках утримуються з недотриманням міжнародних стандартів, а саме: дресирувальники нерідко змушують тварин власних цирків до виконання різноманітних трюків, які їм не властиві природньо, проживання тварин у неналежних умовах, порушення режиму годування тварин, що може створити небезпеку для глядачів, які приходять на вистави. Не зважаючи на те, що деякі рідкісні тварини, які були вилучені з власного природного середовища також є втратою для відповідних екосистем.

Через це деякі країни Європейського Союзу вже відмовились від використання диких тварин у цирках у зв'язку з чим в цих країнах було прийнято велику кількість національних законодавчих актів. У Болгарії, Хорватії, Австрії, Данії, Словенії, Сербії, Македонії, Естонії прийняті загальнонаціональні заборони використання диких тварин у цирках. Обмеження на використання певних видів тварин у цирках встановлені у Швеції, Фінляндії, Чехії, Норвегії, Естонії, Угорщині [21].

Тенденція по забороні використання тварин в цирках триває і на сьогодні. Так, 15 червня 2017 року латвійський Сейм прийняв заборону на використання будь-яких видів тварин в цирках.

У Ірландії заборона використання диких тварин у цирках вступила в дію з 1 січня 2018 року.

Окрім країн Європи, загальнонаціональні заборони використання диких тварин у цирках прийняті в Болівії, Колумбії, Коста-Ріці, Мексиці, Індії, Ірані, Ізраїлі та Сингапурі [21].

12 червня 2017 року заборона використання диких тварин була прийнята на рівні міста Нью-Йорк. Так, від використання тварин у своїх шоу відмовились такі відомі цирки як Circus Smirkus, Cirque du Soleil, Flying Fruit Fly Circus, Circus Vargas, 7 Fingers Circus⁸. Тварин також немає в Китайському державному цирку, Zirkus Ronkalli в Німеччині, Zirkus Meer в Австрії, Zirkus Swamp в Великобританії, Цирку в Мадриді. При цьому цирки і надалі залишаються відомими та успішними, зачаровуючи глядачів майстерністю та старанністю акробатів [21].

Необхідно зазначити, що останнім часом в Україні дане питання також постійно обговорюється, підтвердженням чого є велика кількість зареєстрованих законопроектів та прийняття декількох з них. Так, 9 квітня 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони біорізноманіття» № 323-VIII, яким внесла зміни у законодавство у сфері поводження із тваринами, таким чином, статтю 20 та 25 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» доповнено нормами, які забороняють: використання ведмедів та вовків на мисливських випробувальних станціях, зокрема для притравки мисливських собак. У 2017 році було підвищено міру кримінальної та адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами, а також внесено до Червоної книги України з метою збереження та відтворення його популяції. Водночас, попри прийняття вагомих змін у

сфері захисту тварин від жорстокого поводження, невирішеним залишається питання щодо можливості використання диких тварин у цирках.

Відповідно до п. 3. 10. Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах, затвердженого Наказом Міністерства енергетики та довкілля України від 30.09.2010 № 429 при використанні тварин у цирках забороняється примушування тварин до виконання неприродних для них дій, що призводять до травмувань, а також використання тварин в умовах надмірних фізіологічних навантажень [22].

Однак дресирувальники користуються різноманітними методами тренування з використанням жорстоких та болючих для тварин способів, наприклад, використання електрошокеру чи спеціальної палки з гаками для побоїв тварин. Також можуть бути використані певні види наркотичних засобів для того, щоб тварини були більш керованими та спокійними. Нерідко стаються випадки, коли тваринам видаляють кігті чи зуби, щоб забезпечити безпеку осіб, які виконують їх дресирування. Через заподіяння болю тварині, вона буде змушена запам'ятати, як необхідно виконувати ту чи іншу команду, у випадку правильного виконання команди їй не буде заподіяно болю. Ведмедя навчають вставати на задні лапи зв'язуючи передні лапи та прив'язуючи його таким чином, щоб він тривалий час стояв в такій позі.

Окрім цього, згідно з ст. 7 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» умови утримання тварин в неволі та їхнє використання у цирках повинні відповідати їхнім біологічним, видовим та індивідуальним особливостям, а також задовольняти їхні природні потреби в їжі, воді, сні, рухах, контактах із собі подібними, у природній активності тощо [21]. Місце утримання тварин повинно бути оснащено таким чином, щоб забезпечити необхідні простір, температурно-вологісний режим, природне освітлення, вентиляцію та можливість контакту тварин із природним для них

середовищем. Утримання диких тварин у неволі без створення відповідних умов забороняється [21].

Вимоги до утримання тварин встановлюються для того, щоб тваринам, вилученим з природного середовища, не була заподіяна будь-яка фізична чи моральна шкода, будь-які страждання у ході їхнього утримання та використання у видовищних заходах.

Відповідно до п. 2.3 та 2.4 Наказу №634 Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Правил використання тварин у видовищних заходах» 13.10.2010 року - для тварин у цирках має бути забезпечене відповідне харчування, контакти тварин із собі подібними, доступ до природного освітлення, до басейнів тощо [23].

Незабезпечення чи порушення будь-яких з вище перелічених необхідних умов для утримання та використання тварин в цирках призводить до їхніх страждань, що передбачає відповідальність за жорстоке поводження з тваринами: Ст. 299 Кримінального кодексу України (Жорстоке поводження з тваринами)

1. Знущання над тваринами, що відносяться до хребетних, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування зазначених тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, караються штрафом до п'ятдесяти Неоподатковуваних Мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

2. Ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього, караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років [24].

Ст. 89 Кодексу України про адміністративні правопорушення- Жорстоке поводження з тваринами - знущання над тваринами, завдання побоїв або вчинення інших насильницьких дій, що завдали тварині фізичного болю, страждань і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання

тварин, - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

Ті самі дії, вчинені стосовно двох і більше тварин, або групою осіб, або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення, пропаганда жорстокого поводження з тваринами - тягнуть за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

Насильницькі дії стосовно тварин, спрямовані на задоволення статевої пристрасті, - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я [25].

Причиною, через яку виникають труднощі із кваліфікацією фактів жорстокого поводження з тваринами за кримінальним і адміністративним законодавством України, є те, що положення ст. 299 КК та ст. 89 КпАП абсолютно не узгоджені між собою.

Детально проаналізувавши положення адміністративного та кримінального законодавства України в частині встановлення відповідальності за жорстоке поводження з тваринами, а також урахувавши досягнення вітчизняної правової науки щодо правильної кваліфікації суспільно шкідливих і суспільно небезпечних діянь, ми встановили, що:

- а) жорстоке поводження з хребетною твариною, що призвело до її мучення, каліцтва чи загибелі, може кваліфікуватися як кримінальний злочин, передбачений ст. 299 ККУ;

- б) жорстоке поводження з хребетною твариною, що не призвело до її мучення, каліцтва чи загибелі, — це аморальний вчинок людини, який лише за певних додаткових обставин (настання матеріальної чи моральної шкоди, порушення громадського порядку або спокою громадян тощо) може тягти цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність;
- в) жорстоке поводження з твариною, яка не належить до хребетних, якщо таке діяння спричинило їй мучення, каліцтво чи загибель, є адміністративним правопорушенням, що має кваліфікуватися за ст. 89 КпАП;
- г) жорстоке поводження з твариною, яка не належить до хребетних, якщо таке діяння не спричинило їй мучення, каліцтво чи загибель, не містить ні складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 89 КпАП, ні складу злочину, описаного ст. 299 КК, а отже, є аморальним вчинком людини.

Висновки та пропозиції. У сучасному світі боротьба за гуманне ставлення до тварин є одним із головних показників цивілізованості суспільства. Правове регулювання протидії жорстокого поводження з тваринами за міжнародним правом має тривалу історію і бере свій початок ще з давніх часів.

Міжнародне співтовариство вже давно підтвердило своє бажання захистити тваринний світ від протиправних посягань людини. Підтвердженням цього є прийняття як на універсальному, так і регіональному (європейському) рівнях таких міжнародно-правових актів, як: Європейська конвенція про захист тварин під час міжнародних перевезень (1968 р.), Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення (1973 р.), Всесвітня Декларація прав тварин (1978 р.), Європейська конвенція про захист хребетних тварин, що

використовуються для дослідних та інших наукових цілей (1986 р.), Європейська конвенція щодо захисту домашніх тварин (1987 р.) та ін.

Україна задекларувала свій намір інтегруватися до європейської і світової спільноти, тому має дотримуватися міжнародних стандартів у всіх сферах життєдіяльності. Як країна, яка взяла на себе міжнародні зобов'язання по охороні тварин, де діє верховенство права, не може здійснювати свій розвиток без повного впровадження принципів гуманного ставлення до тварин та захисту тварин від жорстокого поводження, які виключають утримання тварин у неналежних умовах, застосування до них побоїв, залякування тощо.

З огляду на проведений аналіз досвіду та умов використання тварин в стаціонарних цирках, пересувних цирках-шапіто, дельфінаріях та інших вистав з метою організації публічних видовищ найбільш доцільним є прийняття заборони використання диких тварин у таких установах.

У зв'язку з цим Кабінет Міністрів України схвалив зміни до законодавства, які стосуються захисту тварин від жорстокого поводження і заборону використання диких тварин у цирках із перехідним періодом 5 років. Цей час знадобиться для вироблення механізму передачі диких тварин до природно-заповідного фонду або визначення інших місць подальшого проживання тварин. За даними Міністерства енергетики та захисту довкілля України, на сьогодні в Україні відсутня інформація щодо реальної кількості диких тварин, які є у приватній власності. Тому необхідно створити Єдиний Державний електронний реєстр з обліку диких тварин, до якого їх власники в обов'язковому порядку будуть змушені вносити всі дані. А також ініціювати розробку Порядку вилучення диких тварин у недобросовісних власників, або притягувати їх до юридичної відповідальності, що стимулюватиме їх до належного утримання та поводження з тваринами на всіх рівнях.

Література

1. Конституція Іспанії. URL:
<http://vivovoco.astronet.ru/VV/LAW/SPAIN.HTM>
2. Конституція Швейцарії. URL:
<http://lib.rada.gov.ua/LibRada/static/LIBRARY/catalog/law/swjzar1.htm>
3. Конституція Швеції URL:
http://www.sweden4rus.nu/rus/info/juridisk/konstitucija_shvecii
4. Ryder R. Animal Revolution: Changing Attitudes Towards Speciesism / R. Ryder. Berg, 2000. P. 49.
5. Francione G. Rain Without Thunder: The Ideology of the Animal Rights Movement / G. Francione. // Temple University Press. 1996. С. 7.
6. Kathleen K. Animals and Ideology: The Politics of Animal Protection in Europe. Representing Animals / K. Kathleen // Indiana University Press. 2002. С. 16.
7. Act to Prevent the Cruel and Improper Treatment of Cattle 22d July 1822 // Statutes of the United Kingdom of Great Britain and Ireland, George IV. URL:
<http://books.google.com.ua/books?id=6LsuAAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=uk> (date of treatment: 01.05.2016). Title from the screen.
8. Guerrini A. Experimenting with Humans and Animals: From Galen to Animal Rights / Anita Guerrini. Baltimore, Maryland: John Hopkins University Press, 2003. 184 p.
9. 9Зубченко Н.И. Обеспечение благополучия животных и их защита от жестокого обращения: от этических норм к международно-правовому регулированию. URL: DOI: 10.7256/2226- 6305.2014.3.12522
10. Задорожній О.В. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник для ВНЗ / О.В. Задорожній, М.О. Медведєва. К. : Видавничий дім «Промені», 2010. 510 с.
11. Московский отдел Российского общества покровительства животных. Отчет о деятельности за 1907г. – М. :1908. – С. 10 – 11.

12. Борейко В.Е. Настольная книга зоозащитника / В.Е. Борейко, Г.Н. Левина. К. : Логос, 2011. 100 с.
13. Харківський облдержархів. Ф. Р-845, оп. 3, д.3482, лл.52-54.
14. Борейко В.Е. Настольная книга зоозащитника / В.Е. Борейко, Г.Н. Левина. К. : Логос, 2011. 100 с.
15. Офіційний веб-сайт «Екологічного Опору». URL: <https://web.archive.org/web/20131230232212/http://ecoopir.info/>
16. Библия. URL: <https://lib.pravmir.ru/data/files/Bible.pdf>
17. Joy Melanie. Why we love dogs, eat pigs and wear cows. An introduction to Carnism. – San Francisco: Conari Press, 2010. 204 p.
18. Ролз Джон. Теорія Справедливості. К.: Вид. Соломії Павличко «Основи», 2001. 822 с.
19. Закон України «Про тваринний світ». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14Ц>
20. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/323-19>
21. Circus bans, database, Animal Defenders International. URL: <http://www.stopcircussuffering.com/circus-bans/>
22. Наказ Міністерство енергетики та довкілля України №429 «Про затвердження порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або напіввільних умовах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1384-10>
23. Наказ Міністерства аграрної політики № 643 «Про затвердження Правил використання тварин у видовищних заходах» від 13.10.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1313-10?lang=uk>
24. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25.

25. Кодекс України про адміністративні правопорушення 25.09.2019 № 54-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>